

„Metafyzická“ zkušenost / FYSIS a „MÉFYSIS“

Někteří významní myslitelé ještě ve 20. století mluví o tzv. metafyzické zkušenosti (např. Gabriel Marcel aj.). Jaký pozitivní smyslu může tento termín mít, resp. jakého může nabýt, pokud náležitě reinterpetujeme prastarý termín FYSIS? FYSIS je to stránka či složka „bytí“ (EINAI) subjektu (eventuelně primordiální události, která ještě subjektem není, ale to je třeba podrobit samostatnému zkoumání, totiž zda přiznáme primordiální události, která sama na nic nereaguje a na kterou nic jiného také nereaguje, nějakou FYSIS), jíž se proto-subjekt (prae-subjekt) stává skutečným, tj. v čase uskutečňovaným subjektem, a to jednak vlastní aktivitou (tj. výkonem vlastního bytí), jednak aktivním využitím okolností resp. situace jako příležitosti a okolních skutečností jako materiálu či pomůcek (tedy vlastní reaktivitou), ale navíc ještě jakýmsi sebe-ustavením, jež nelze odvodit ani z danosti subjektu a jeho aktivit, ani z danosti okolností, nýbrž pouze z něčeho ne-daného, ne-jsoucího, ještě ne-uskutečněného, co nenáleží ani k subjektu samému (neboť ten by bez toho ještě nemohl „být“, tj. ještě by se ani nemohl „zrodit“, jeho FYSIS by ještě nemohla „startovat“ ve smyslu počátku jeho „bytí“), avšak ani k nějakým vnějším „okolnostem“ (pochopitelně tím méně). Pokud se necháme vést logikou této úvahy, musíme chápat problém tohoto „něčeho jiného“ jako problém, který nemůže být zahrnut ani do rámce FYSIS subjektu (a ovšem kteréhokoli subjektu), ani do sféry, která je vně subjektu, okolo něho, a tedy do okolí ani okolností světa, do něhož byl subjekt postaven a v němž navazuje kontakty a na něž reaguje. A za tohoto předpokladu se před námi otvírá otázka, je-li něco takového jako „zkušenost“ s něčím, co je mimo každou FYSIS a jakoby „vedle“ ní, tedy zkušenost nikoli s jakoukoli FYSIS, nýbrž s něčím, co není FYSIS, ale je pro každou FYSIS čímsi „zakládajícím“. A pokud máme na mysli zkušenost člověka, pak to znamená otázku, je-li lidskému vědomí a myšlení přístupná zkušenost s tímto nefyzickým, s touto ne-FYSIS, tedy MÉFYSIS. Pokud ano, bylo by snad možné právem užít zmíněného termínu „zkušenost metafyzická“.

(Písek, 060331-1.)